

2x

KESÄKUU

Julkaisija:
Kaks kertaseura ry

1 • 2020

Sisältö

Pääkirjoitus	3
Artukka	5
Vepsä.....	12
Kaivoisten kylän kiviaitan ”kasvojen kohotus”	15
Kakskerran ja Turun lepakot.....	18
Metsästys saarilla.....	22
Karjaa Kulhossa vuodesta 2006	26
Kirja-arvostelu ja äänikirjat	29
Kakskertaseuran kalenteri.....	31
Tapahtumakalenteri 2020	32
Kiehtovat kotiseutukuvat ja kallioon kaiverretut viestit	34
2x-lehden toimitus.....	44
Liity nyt jäseneksi	45
Kakskertaseura ry ja hallitus	46
Kakskertaseuran myyntituotteet.....	47

Kansikuva: Jukka Lämsä.

Koronan vaikutuksia toimintaan

Ikävä ja odottamaton epidemia on muuttanut myös Kakskertaseuran toimintaa ja vaikuttaa tämänkin lehden sisältöön. Maaliskuusta lähtien kaikki tapahtumat on peruttu tai niille on kehitetty jokin vaihtoehtoinen toteutusmuoto, kuten mm. nettikokoukset, neulomakerhon tapaamiset kotisohviltaan ja Kaatuneitten muistopäivän juhlallisuudet videolähetyksenä. Toivottavasti syksy tuo muutoksen.

Lehden kesänumeroon on otettu tavoitteeksi esitellä jokin saarten kylä. Nytkin se tapahtuu, mukaan pääsee Artukan kylä Satavassa. Tähän oli suunniteltu kyläretkenä läheisempi tutustuminen paikkaan, mutta se jää toistaiseksi pois. Lehteen on myös aina haastateltu kylän vanhimpia kanta-asukkaita, mutta nyt ei heidän luokseen voitu mennä. Tältä osin esittely jää hieman torsoksi, mutta minkäs teet, noudatetaan annettuja rajoitusohjeita, ne ovat meidän terveyttämme ajatellen annettuja.

Kun ei päästä ihmisten luo, niin esitellään eläimiä. Niitä täältä saarilta löytyy, milligramman punkeista tonnin sonniin. Siinä välissä riesaksi saakka kasvanut kauriskanta, jota pyritään hieman rajoittamaan.

Pääkirjoitus

Tätä kirjoitettaessa ehkä viimeisetkin lumihuutalet ovat jo sataneet. Ei tullut talvea tänä vuonna, ei tarvinnut suksia orsilta alas ottaa, latukonekin meinasi ruostua, sai levätä laakereillaan. Tuli talveen ja kevääseen aivan toisenlaiset puheenaiheet.

Koronasta on jo niin paljon kirjoitettu, ettei siihen tässä viitsi paljoa paneutua. Positiivista siinä on ollut se, ettei Hirvensalossa ole paljon tarvinnut ruuhkissa ajella, tosin ei ole paljon tarvetta ollutkaan. Puhelinhäirintäkin on selvästi vähentynyt, kaupustelijat ovat ilmeisesti lepäilleet. Kokouksiin ja tapahtumiin ei ole tarvinnut lähteä. On uutisoitu, että ihmiset ovat lähteneet luontoon liikkumaan, Satavan saarella koirien kanssa liikkeessä ovat vastaan tulijatkin lisääntyneet puolella. Ennen kuukaudessa saattoi tulla kaksi ihmistä vastaan, nyt niitä olikin jo neljä. Peuramäärä on silti pysynyt vakiona, joka päivä on niitä nähty. Oma liikkumiseni on pysynyt ennallaan eli lenkillä on käyty kaksi kertaa päivässä, vain reittiä vaihdellen.

Luonnossa liikkeessä tulee katseltua vanhoja merkkejä ja luonnon muovaimia nähtävyyksiä, joita olen seurannut

Kuva: Tuire Lindqvist

yli 60 vuoden ajan. On kiven ja pihlajan taistelua, kumpikaan ei periksi anna. Puiden juurien työntymistä kallion koloihin ja halkeamiin. Oman pihapuun selviytymistä siitä kun kouluaikana kävin lukemassa kokeisiin puun omassa lepohaarukassa, ja siinä se vieläkin joka aamu muistuttaa vieläkö tänne tulet. Metsässä on paljon vanhoja peltoja, joiden reunoilla kaivettuja juomakuoppia, niiden umpeen kasvamista tulee seurattua. Peltojen häviämistä puuston vallatessa alaa, vain vanhat ojat enää paljastavat niiden paikan. Vanhat kärrytiet ovat myös puiden osittain valtaamia, polut ovat osittain hävinneet ja tilalle on tullut peuran polkuja ja niitä täällä riittää. Rysänuunit ovat vanhimpia ihmisen luontoon jättämiä merkkejä, ne ovat selviytyneet yllättävän hyvin luonnon kanssa. Ne on rakenneltu kallion päälle tai kivikoon, puille ei ole ollut kasvualustaa, vain sammaleet ovat ne kauniisti koristaneet. Vanhat rajamerkit, jotka on pystytetty jopa kolmen kivipaasin jonoksi, ovat aina mukavia katsastaa ohi kulkiesä. Kivet ovat aikoinaan hevospelillä paikalle kuljetettu. Viime vuosina on joku tietämätön tuhonnut ja kaatanut kumoon useamman rajamerkin ja niitä ei ainakaan yksin saa paljain käsin pystyyn nostettua eikä siinä hanskatkaan auta. Kallioiden päältä löytyy kivikasoja, joilla varmaan on ollut jokin tarkoitus tai merkitys, mikä ei minulle ole selvinnyt. Ne eivät ole hautoja pienuutensa vuoksi eivätkä peltoja raivatessa poistettuja kiviä sijainnista johtuen. Seuraintalon vanha ampumaradan näyttösuoja tulee usein tarkastettua, sekin pitäisi jotenkin

suojata ennen tuhoutumista. Pikkupoihana sieltä kaivettiin luoteja, joista yritettiin tehdä nuolenkärkiä.

Moni paikka luonnossa antaa vuosien jälkeenkin muistoja menneestä ajasta, ei ihme jos kysyttäessä tulee sanottua, että parasta täällä saarella on luonto.

Hyvää kesää kaikille Kaks kertaseuran jäsenille!

Muistakaa nauttia ainutlaatuisesta luonnostamme.

Kaadettu rajakivi; Kuva Raimo Västinsalo.

Artukka

– Kaksikerran vuoden 2020 kylä

Artukan kylä sijaitsee Satavan saaren luoteisosassa, Haarlan salmen ja Airiston puolella. Kylään kuuluu Kutuluoto ja osia Järvisen saa-

resta. Artukka on yksi Satavan vanhimista, 1200-luvun lopulla alkaneen kruunun uudisasutustoiminnan myötä syntyneistä kylistä. Nimi Artukka viittaa

Raision Artukaisiin, mikä vuoksi on arveltu sen asukkaiden tulleen tältä suunnalta. Kylän eteläosassa kohoaa jylhä Rakuunavuori, jonka juurella on vihreä lehto komeine tammineen, mutta pian ylöspäin kiivettäessä kasvillisuus muuttuu mäntyvaltai-

Artukan kylän isojakokartta vuodelta 1787. Kylässä oli tällöin kolme taloa. Maaomaisuudeltaan suurin oli Iso- eli Länsitalo, joka käsitti aika ajoin puolet ja välillä kolme neljäsosaa entisestä ratsutilasta. Isojaon yhteydessä Länsitalon talouskeskus (Aa) siirrettiin uuteen paikkaan ja keskiajalle juontuva vanha kylätontti jäi Itätalon (B ja C) rakennuksille. Kansallisarkisto, digitoidut aineistot.

seksi. Lakialueet ovat lähes paljaita. Huipulta avautuu upea näköala Artukan kylän maalaismaiseman ja Satavaa ympäröivien vesialueiden yli.

Artukka esiintyy asiakirjoissa ensimmäisen kerran vuonna 1405, jolloin Satavan Artukaisten Juha-niminen isäntä toimi Maarian käräjien lautamiehenä. 1500-luvulla kylässä oli kolme verotaloa, mutta yksi niistä hävisi vuonna 1576 ja toinen ilmeisesti 1600-luvun alussa. Vanhin kartta kylästä on vuodelta 1698. Ruotujakolaitoksen toimeenpanon yhteydessä ratsutilaksi määrätyn Artukan yksinäistalon rakennukset on merkitty karttaan mäen eteläsyryjään paikalle, jossa nykyisin sijaitsee Itätalo. Pellot levittäytyivät kylätontin itä- ja länsipuolella ja niityt laaksossa peltojen ja kallioiden välillä. Järvistensaareissa oli ulko- niittyjä.

Artukka oli kruunun rustholli, jota viljelivät talonpojat perheineen ja palvelusväkineen. Vuoden 1725 rippikirjaan Artukan viljelijäksi on merkitty talonpoika Johan Johansson ja vuonna 1739 talonpoika Johan Simonsson. Vuoteen 1760 tultaessa kruunun rustholli jaettiin kahteen osaan. Toista puolikasta viljeli tällöin Henrik Ersson ja toista Johan Mattsson. Vuosisadan lopulla näistä toinen jaettiin vielä kahtia ja sen puolikas liitettiin Johan Mattssonin viljelmiin. Jako ilmenee mm. vuonna 1787 rippikirjaan tehdystä merkinnästä, jossa neljäsoamanttaalin suuruinen tila on merkitty Thomas Greveniukselle ja kolmen

Itätalon sivurakennuksen kivijalkaan on merkitty vuosiluku 1748. Kaks kertaseura/Turun museokeskus (TMK)

neljäsoamanttaalin tila Johan Mattssonille.

Jako vakiinutettiin vuonna 1787 toteutetun isojaon yhteydessä. Rusthollin pääpuolikkaan (A) viljelijäksi jakoasiakirjoihin merkittiin Johan Mattsson ja neljäsoisien Thomas Thomasson (B) sekä Anders Johansson (C). Isojaon pelto- ja niittykartan mukaan vanhalla kylätontilla oli tällöin rinnakkain kaksi taloa. Johan Mattssonin rusthollinpuolikkaalle – joka sittemmin tunnettiin nimellä Länsitalo – osoitettiin uusi talotontti kylätontista luoteeseen (Aa). Kylässä oli myös kolme torppaa. Näistä kaksi – vanha ja uusi rakuunantorppa – sijaitsivat vierekkäin

Rakuunavuoren eteläpuolella ja kolmas – reservitorppa – kylän kaakkoisrajalla.

Vuoden 1810 henkikirjan mukaan kylässä asui useita perhekuntia: rusthollari Henric Johansson, talonpoika Matts, rusthollari Thomas Thomasson, laivuri Carl Söderlund, talonpoika Johan Johansson, rakuuna Eric Nyström, reserviläinen Michel Strom ja ent. rakuuna Alexander Dahlberg. Vuonna 1830 kolmea neljäsosaa rusthollista hallitsi Henrik Johansson, jolla oli torpparina Carl Adriansson. Neljäsosa rusthollista kuului tällöin Carl Lindqvistille, jonka nimiin merkittiin myös torppari Carl Blomqvist, rusthollarinleski Caisa Timén ja rakuuna

Artukan Rauhala ja Uus-Länsitalo kuvattuna Rakuunanvuorelta 1920-luvulla. Kaks kertaseura/TMK.

Länsitalo. Kakskertaseura/TMK.

Nyström sekä kaksi reserviläistä. Kaksikymmentä vuotta myöhemmin (1850) tilanne oli samankaltainen: $\frac{3}{4}$ manttaalia tilasta kuului rusthollari Henrikille (talonpoika Henrik Fagerström) ja $\frac{1}{4}$ rusthollari Gustaf Lagerströmille. Vuonna 1850 kaupattiin huutokauppailmoituksella "Kolmeneljäsosa Artukan rustholliä". Sanomalehti-ilmoituksissa (mm. Åbo Tidningar 30.4.1850) tilasta käytettiin nyt nimitystä Isotalo. Vuonna 1870, jolloin Satava kirjattiin Kakskertaan (aiemmin hallinnollisesti Kaarina ja kirkollisesti Maariaan) Artukan ratsutilaa käsiteltiin jälleen kahtena yhtä suurena puolikkaana, joista kumpikin käsitti puoli manttaalia. Toinen osa kuului nyt talonpoika Gustaf Blomqvistille ja toinen talonpoika Johan Johanssonille.

Artukan kylän yhteismaiden jakovuonna 1870 puolen manttaalin suuruisen "Länsitalon" omisti rustutilallinen Gustaf Blomqvist ja kahdessa $\frac{1}{4}$ manttaalin suuruisessa osassa olleen "Itätalon" Johan Johansson.

Kylän maat mitattiin vuonna 1914 isojaoon järjestelyä varten. Itätalon, joka oli virallisesti kahdessa osassa, mutta käytännössä yksi talo, omisti Yrjö Nikolai Ruohonen. Länsitalon omisti Gustaf Adolf Blomqvistin perikunta. Länsitalon omistajien anomuksesta talon maat jaettiin perillisten kesken yhdeksään osaan. Myös Itätalosta erotettiin kuusi palstatilaa, mm. Pikku-Artukka ja Haga sekä Kutuluodolle 1900-luvun alussa rakennetut Erstaholmin ja Kutuluodon

Rauhalan piharakennus. Kakskertaseura/TMK.

Rauhalan väkeä venerannassa.

Pikku-Artukka erotettiin Länsitalosta 1910-luvun alussa. Kakskertaseura/TMK.

huvilat. Jo aiemmin kylän maille oli muodostunut Lehtoniemen palstatila ja sen maille rakennettu Koirankarin huvila sekä Kaitaranta. Rakuunatorpat esiintyi-

vät 1910-luvulla enää paikanniminä. Nykyinen Rakuunavuori oli Rakuunanmetsä.

Taloja ja viljelmiä yhdistivät kylätiet ja polkuverkosto. Autolla liikennöitävä yhdystie, Samppaantie, rakennettiin vasta 1930-luvulla alkaneen tieverkoston kehittämissä myötä. Siihen saakka kulku tapahtui vesiteitse. Airistolla kulkenut höyrylaivaliikenteen pääväylä sivusi kylää ja Samppaansunttia pitkin 1880-luvulta lähtien liikennöity reitti hyödytti ennen muuta kesäasukkaita. Höyrylaivat poikkesivat sekä Länsi- että Itätalon laituriin, jotka pian alkoivat tarjota kesämajoitusta kaupunkilaisille. Talojen rannoille kohosivat ensimmäiset kesähuvilat vuosisadan vaihteessa.

Artukan keskiajalle juontavalla kylätontilla aikoinaan sijanneista taloista on säilynyt nykypäiviin Itätalo. Sen vanhoista asuinrakennuksista toinen periytyy mahdollisesti 1700-luvun puoliväliin. Talon kivijalkaan on kaiverrettu vuosiluku 1748. Paikalla, jonne rusthollin pääpuolikas 1700-luvun lopulla siirrettiin, sijaitsevat nykyisin Rauhala ja Uusi-Länsitalo. Niiden jako perustuu vuonna 1914 suoritettuun uusjakotoimitukseen, jonka yhteydessä Länsitalo jaettiin perillisten kesken. Rauhalan päärakennus on kuulunut alkujaan Länsitalolle. Se lienee peräisin 1700-luvun lopulta. Uus-Länsitalon nykyinen päärakennus on pystytetty 2000-luvun alussa. Uus-Länsitalon mailla on Artukan kylälle alkujaan kuulunut veneranta, jonne johtavan tien vieressä sijaitsevassa kalliossa on yksi Kaksikerran alueen vanhoista kalliopiirroksista. Kallioon kaiverrettu teksti viittanee Turun läänin jalkaväkirykmentin pastorinakin toimineeseen Jonas Mon-

seliukseen. Hänen yhteytensä Artukaan ei ole toistaiseksi selvinnyt.

Vanhan viisun säe ”Artukas on kroponokat” kertoo ajasta, jolloin Artukan kylässä on riehunut isorokkoepidemia. Sen jättämiä arpia kerrotaan näkyneen vielä 1900-luvun alussa joidenkin vanhempien ihmisten iholla.

Vepsä

Wäppsä Holm, Väpsäluoto, Vepsaari, Wepsä, Väpsä, Vepsä. Saaren nimellä on ollut monta muotoa ennen nykyistä Vepsää, joka on otettu käyttöön vasta 1900-luvulla. Vielä 1800-luvun lopun kartassa lukee Vepsaari.

Vepsä on kuulunut alkujaan Maarian pitäjään, Paavaisten kylään. Kyllä, kyseessä on Rymättylän Paavainen, joka vuoden 1540 maakirjaan on merkitty kuuluvaksi Maarian pitäjän Hirvensalon kylien yhteyteen. 1400-luvun alussa toimeenpannussa uudessa hallinnollisessa aluejaossa Paavainen määrättiin kuulumaan Maarian hallintopitäjään. Määräyksen perustana olivat vanhat asutushistorialliset suhteet, mikä tarkoittaa, että maarialaiset olivat harrastaneet asutustoimintaa oman pitäjän ulkopuolella.

Vepsä sijaitsee Airiston etelälaidalla, lähempänä Rymättylää ja Paavaisten kylää kuin Maarian pitäjää. Vanhimmissa tuomiokirjoissa Paavainen mainitaan Vepsän laidunsaaren omistajana, mutta 1600-luvun puolivälissä saaresta kiinnostui myös kruunu eli valtio. Tässä yhteydessä Paavainen menetti Vepsän, josta

tuli nyt Iso-Heikkilän latokartanon eli kruunun laidunsaari.

Vepsä sijaitsee n. 12 kilometriä lounaaseen Iso-Heikkilän tiluksista. Iso-Heikkilä tunnettiin keskiajalla ja 1500-luvulla nimellä Turun linnan latokartano tai Iso latokartano. Iso-Heikkilä -nimi tuli käyttöön vasta 1600-luvulla, samoihin aikoihin jolloin tilasta tuli armeijan majurin virkatalo.

Mutta takaisin Vepsään. Hallinnollisesti saari kuului edelleen Maarian kuntaan, kuuluihan Iso-Heikkiläkin aikoinaan siihen. Sanomalehdessä kerrotaan vuonna 1905 toivomuksesta, että Vepsän luoto myytäisiin Rymättylän pitäjään kuuluvaksi eri maatilaksi. Näin ei kuitenkaan käynyt. Vepsä oli osa Iso-Heikkilää ja Maarian kuntaa kunnes se ensin vuonna 1929 erotetaan omaksi Väpsä nimiseksi tilaksi ja liitetään lopulta 1.1.1944 kuuluvaksi Kaksikerran kuntaan. Liitos tapahtui samassa yhteydessä, jolloin suurin osa Maarian kunnasta liitettiin Turkuun. Seuraava kunnallinen muutos Vepsän suhteen tapahtuu 1.1.1966 jolloin saari siirtyy Kaksikerrasta osaksi Turun kaupunkia.

Vaikka yhdistämistä Rymättylään ei koskaan tapahtunut, Vepsällä on ollut läheiset yhteydet Rymättylään talvikalastuksen kautta, sillä saaren talvikalastusoikeudet kuuluivat oikeuden päätöksen mukaan Rymättylään eivätkä Maarian kuntaan. Rymättyläläiset vetivätkin nuottaa Vepsän saaresta, vuonna 1905 vedettiin jopa kolme nuottaa rinnastusten. Näistä silakoita tuli yhteensä noin 51 hevosenkuormaa.

Myös 1770-luvulla Vepsään perustetun torpan asukkaat kuuluivat Rymättylän seurakuntaan. Torpan maat ja laidunalueet on merkitty vuonna 1842 tehtyyn karttaan. Viljelysmaat olivat saaren keskellä, niillä paikoilla, jossa maa on alavampaa ja jossa edelleen sijaitsee vanha, 1800-luvun lopulla rakennettu asuinrakennus. Saarella elinolosuhteet olivat paikoin vaikeat ja torppari vaihtuikin useasti 1800-luvun alkupuolella. Viimeinen torppari, Johannes Aadalbert Vuorinen tuli ensin Vepsään renniksi vuonna 1898 ja torppari hänestä tuli 1905 mentyään naimisiin talon tyttären kanssa. Heidän lapsensa eivät halunneet jatkaa kalastusta ja viljelyä saarella ja saari myytiin vuonna 1936. Näiltä uusilta omistajilta Turun kaupunki osti Vepsän saaren toukokuussa 1950.

Kalastus oli saarella tärkeä elinkeino ja saalis myytiin turkulaisille torikauppiaille, toki jonkin verran myös suoraan yksityisasiakkaille. Lisäksi myytiin lampaista

saatua villaa sekä kaislojen kukintoja, ”ruoron päitä”. Kuivatuiista kaisloista revityt kukinnot ovat höyhenen kaltaisia ja niitä kaupunkilaiset ostivat tyyntyjen täytteiksi.

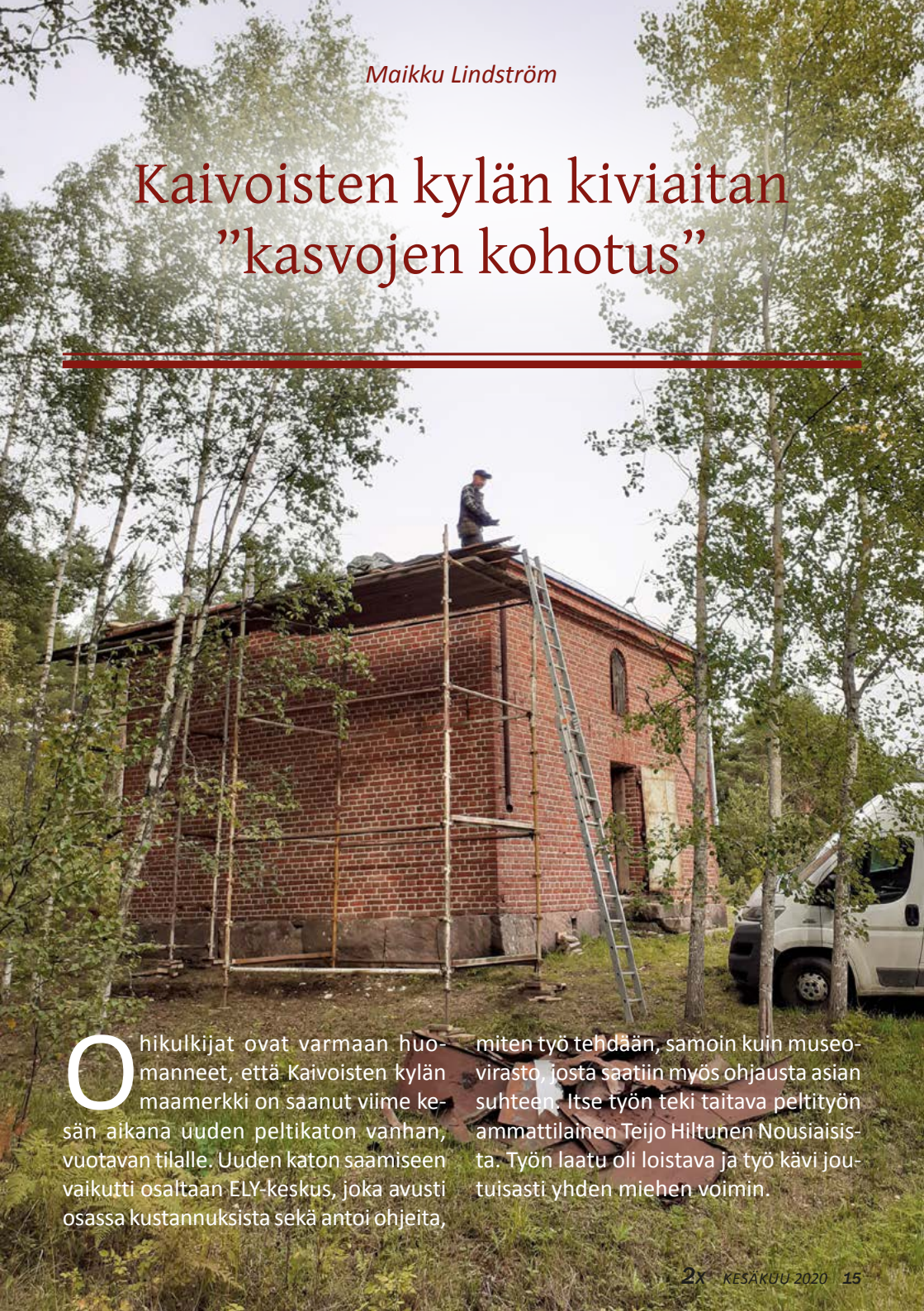
Vaikka Vepsä oli yksityisessä omistuksessa, tehtiin sinne jo 1800-luvun lopulla huvimatkoja, sijaitseehan saari keskeisellä paikalla Airistolla Turkuun johtavan meriväylän varrella. Saarelle lähdettiin katsomaan Airistolla olevia purjehduskilpailuja sekä ainakin vuonna 1887 tehtiin saarelle juhannusmatka. Aura-lehti uutisoi asiasta näin:

”Raittiusseuran huvitoimikunta pani eilen illalla toimeen huvimatkan merille.

**Huvimatkan
soitolla**
tekee
Höhrhlaitva AHKERA
Sunnuntaina 28 p. kesäkuuta
Airistolle ja Vepsän saarille
sekä palajaa Puffisaaren ja Meisen käytävän kautta.
Lähtö Turusta k:lo 5 j.pp.
Hinta: 1:nen sija 1 m. 50 p., 2:nen sija 75 p.
Suom.! Vepsänsä viivytään 1/2 tuntia.
L. Fichtelberger.

Varhaisimmat huvimatkat Vepsään tehtiin jo vuonna 1885.

Kaivoisten kylän kiviaitan ”kasvojen kohotus”

Ohikulkijat ovat varmaan huumanneet, että Kaivoisten kylän maamerkki on saanut viime kesän aikana uuden peltikaton vanhan, vuotavan tilalle. Uuden katon saamiseen vaikutti osaltaan ELY-keskus, joka avusti osassa kustannuksista sekä antoi ohjeita,

miten työ tehdään, samoin kuin museovirasto, josta saatiin myös ohjausta asian suhteen. Itse työn teki taitava peltityön ammattilainen Teijo Hiltunen Nousiaisista. Työn laatu oli loistava ja työ kävi joutuisasti yhden miehen voimin.

Kiviaitta on rakennettu 1820-luvulla, jolloin Kaivoinen on kuulunut vielä Marielundin yhteyteen. Marielund on erotettu omaksi tilaksi 1918, jolloin Kaivoisten tila on myyty Kustaa Waldolinille ja sen jälkeen Lehtoselle.

Lovisa ja Matti Auvinen sekä Ester ja Väinö Kääriä ostivat Kaivosten tilan yhdessä sodan jälkeen 1946, he olivat naapureita jo Viipurin maalaiskunnasta. Vuonna 1949 tila jaettiin Elias Auvisen (Matin ja Lovisan pojan) ja Väinö Kääriän kanssa puoliiksi.

Nykyiset omistajat ovat Maikku ja Leif Lindström, jotka ostivat tilan vuonna 1979 Elias Auvisen perikunnalta.

Kiviaitta on toiminut vilja-aittana 1980-luvulle asti, 1940- ja 1950-luvuilla ollut myös kesäaittana eli kesäisin siellä on nukuttu.

Kieltolain aikaan Kaivoisessa harjoitettiin pirtun salakauppaa niin kuin monessa muussakin talossa, kiviaitan lattiassa on vieläkin näkyvissä erilainen tiilikerros, jonka alla pirtuvarasto on ollut.

On myös kerrottu, että vilja-aitta olisi toiminut putkana. Maamiessseuran talolla (eli nykyisin Seuraintalo) järjestettiin ahkerasti tansseja joka viikonloppu, se oli sotien jälkeen suosittu iltama- ja tanssipaiikka, jonne tultiin ympäristökunnista saakka. Yhteydet olivat lauttojen ta-

kana, joten tappelupukarit ja liian paljon juopuneet kuulemma saatettiin sulkea kiviaitan kaltereiden taakse, poliisi oli Kaarinan Kuusistossa, joten pikkuasioissa ei poliisia vaivattu. Lieneekö tämä tarina legenda?

1960-luvulla aitan vintissä kokoontui saarten nuorisoa, musiikki soi. Allekirjoittaneen hommana ikään kuin etätöyänä oli vaihtaa kasettia nauhurista meillä kotona ja musiikki tuli aitan vintistä kaiuttimista. Lysti loppui yleensä siihen, kun kello alkoi tulla 24:00 ja äiti-Saima oli sitä mieltä, että lapsityövoiman käyttö sai loppua ja vetäisi töpselin irti. Olin silloin noin 10 vuotias enkä päässyt bi-

leisiin mukaan muuten kuin koneen käyttäjänä.

Nyt aitta on varastona. Viime hetkellä saatiin katto uusittua, suru oli suuri, kun katto vuosi vuodelta vuosi aina enemmän, aitan yläkerran komea leveä lankkulattia oli jo vaarassa mädäntyä vuotaneen veden vuoksi. Myös tiiliseinät sisällä ja ulkopuolen tiiliseinä rikkoutuneiden syöksytörvien takia olivat rapautumassa.

Olemme onnellisia, että menneiden sukupolvien työ ei ainakaan meidän elinaikanamme mennyt hukkaan ja aitta on pelastettu.

Rakennus on saamamme tiedon mukaan nousemassa suojelukohteeksi, katon osalta se täyttää nyt suojelukohteen korjauksen vaatimukset.

Kakskerran ja Turun lepakot

– yleisellä tasolla ja muistinvaraisesti

Maailman nisäkkäistä 20% on lepakoina, lajeja tunnetaan nykyisin 1150. Kuvittaessani Markku Lappalaisen kirjaa - Lepakot, salaperäiset nahkasiivet, maailman lepakoina tunnettiin 957 eri laji. Alle 20

vuodessa on löydetty 200 uutta laji. Eikä tämän hetken tilanne ole mitenkään lopullinen.

Suomessa on varmuudella tavattu 13 lepakkolajia ja lisäksi ainakin yksi laji,

Harvinainen ripsisiippa, varsinainen tuntomerkki, ripset pyrstöpoimun reunassa, ei näy. Laji on toinen, jolla on vitivalkoinen maha kimolepakon lisäksi. Kimolepakolla olisi pienet ja mustat korvat. Kuva: Ari Karhilahti.

joka on tullut maahan autonomien mukana kontissa, ei siis omaehtoisesti lentäen. Osa lajeista, kääpiö-, vaivais-, pikku- ja iso- sekä etelänlepakko, ovat aktiivisia muuttajia, käyvät Suomessa vain kesäisin. Osa näistä muuttajista onnistuu poikimaan maassamme.

Kautta vuoden maassamme pärjäävät: viiksi-, isoviiksi-, ripsi-, vesi- ja lampisiippa. Unohtamatta kimo- ja pohjanlepakkoa. Korvayökkö kuulostaa nimenä perhoselta, mutta on talvehtivista lepakoista ja ylipäätään maassamme tavatuista lepakoista suurikorvaisin. Lajin pystyy iltahämärissä tunnistamaan suunnattomien korvien perusteella, sikäli kun lajin lennossa onnistuu näkemään. Lajin saa-

listustapa on pääosin erilainen kuin muiden lepakoiden. Korvayökkö roikkuu oksilla ja kuuntelee saaliseläinten ääniä, lennähtää nappaamaan ne suihinsa ja palaa oksalle kuuntelemaan seuraavan makupalan ääniä.

Maassamme esiintyvät muut lajit saalistavat aktiivisesti kaikuluotaamalla. Näitä kaikuluotaavia ts. saalistavia lepakoita näkee iltaisin ja näiden havainnointi on hauskaa puuhaa kesäiltaisin. Lepakoiden kaikuluotausääniä ei ihmiskorvin onnistu kuulemaan. Matalimmillaankin äännet ovat 20 000 hertsiä. Äänien mataltamiseksi on tehty laitteita, joilla äännet hidastetaan ihmiskorvin kuultavaksi. Näistä äänistä pystyy lajit erottamaan, kunhan niistä saa sonogrammikuvat aikaiseksi.

Lepakot saalistavat laatu-tietoisesti, valikoivat saaliin ilmeisesti hyönteisten määrän ja energiasisällön mukaan, siksi rantojen surviaissääsket ovat monelle lajille herkkujen ykkösiä. Surviaissääskiä on runsaasti ja niitä on pitkin kesää saatavana. Siksi vesistöjen lähellä näkee paljon lepakoita, varsinkin alkukesällä, jolloin muita hyönteisiä on niukalti lennossa. Jos menee rantaan lepakoiden saalistusalueella, huomaa niiden uteliaina tulevan tarkistamaan, mikä ylimääräinen möykky ilmestyi maisemaan. Nopeasti ne hyväksyvät ylimääräisen väistettävän ja jatkavat saalistusta.

Muumioitunut korvayökkö, kalkkikaivokseen mehehtynyt raasu. Kuva: Ari Karhilahti.

Nopea katsaus lepakon vuoteen

Keväällä, täällä Turun tasolla yleensä vapun aikaan, lepakon horros päättyy ja hyönteisten saalistus alkaa. Kylminä keväinä nälkäiset lepakot saattavat saalistaa päivisin. Alkukesä tarjoaa reilusti eväitä ja lepakoiden poikasia alkaa putkاهدella juhannuksen tienoilla. Useiden lajien naaraat kokoontuvat synnyttämään poikaskolonioihin. Näissä voi olla kymmeniä, joskus satoja naaraita poikaisineen. Reilun kuukauden naaraat hoiavaat poikasta, yleensä yhtä, joskus harvoin kahta. Imetyksen loputtua poikaset alkavat itsenäistyä ja emojen lailla lihottavat itsensä talvehtimiskuntoon. Samalla ne hakevat talvehtimispaikkoja. Ei varmuudella tiedetä jeesaavatko vanhat lepakot paikkojen suhteen nuoria,

mutta on ilmeistä, että tieto siirtyy ainakin hyvistä horrostuspaikoista. Turussa on hylättyjä luolia, joista on laskettu sadoittain talvehtivia lepakoita. Erikoisuutena horrostajista kannattaa mainita toistaiseksi vain Turun alueella harvinaisena tavattu ripsisiippa.

Lepakoilla pitää olla hyvä muisti ja paikallistuntemus, koska niiden ikä on 10-50 g painoiselle nisäkkäälle varsin huomattava, jopa yli 40 vuotta. Samanpainoiset nisäkkäät, päästäiset, hiiret ja myyrät elävät pari kolme vuotta maksimissaan. Lepakoita rengastetaan lintujen tapaan ja siksi ylipäätään tiedetään kauanko ne elävät. Syksyllä loka-marraskuussa lepakot hakeutuvat horrostuspaikkoihin, osa niiden liepeille, arimmat lajit jo niihin pysyvämmin. Kalliohalkea-

Talvehtivia isosiippoja Puolassa. Kuva: Ari Karhilahti.

mat, pirunpellot, louhoskasat, hylätyt kaivokset jne. ovat paikkoja, joissa lepakot talvehtivat. Puolan maanalaiset 2. maailmansodan aikaiset strategiset kymmenien kilometrien pituiset verkostot tarjoavat kymmenille tuhansille lepakoille talvehtimissijan, vastaavia ei Suomessa ole ja maamme lepakot talvehtivat pienempinä joukkoina. Parhaisissa kaivoksissa tosin voi olla satoja yksilöitä talvehtimassa. Poikkeuksetta näissä luolissa on montaa eri lajia horrostamassa. Lepakon lämpö laskee hyvinkin 0 asteeseen horroksen aikana. Ajoittain lepakko herää horroksesta talven aikana. Herääminen kuluttaa rasvavaroja ja jos löytää horrostavan lepakon, ei sitä saa turhaan herättää, se voi olla kohtalokas herääminen. Vararasva ei riitä keväeseen ja lepakko menehtyy.

Ylipäätään lepakoiden koskemista kannattaa välttää. Suomesta on löytynyt raivotautisia lepakoita ja v. 1982 lepakotutkija menehtyi suomalaiseen rabieksiin. Jos elävä lepakko pitää siirtää, pitää olla nahkahanskat käsissä ja mieluiten kaapata lepakko vaikka johonkin kannelliseen astiaan, viedä ulos ja vapauttaa siellä.

Suomen kaikki lepakot ovat rauhoitettuja. Kautta koko maan esiintyy ainoastaan pohjanlepakko, maailman kylmänkestävin lepakkolaji. Ei ole yllätys, että se on samalla Suomen yleisin lepakkolaji.

Kaksikerran lepakkolajeista tiedän sen verran, että varsinkin vesisiippoja ja viikisiippoja sekä isoviikisiippoja saarella

Kuvassa on yleisin lepakkomme pohjanlepakko, sen tunnistaa korvantyviä okranvärisistä korvoista. Kuva: Ari Karhilahti.

on paikon runsaastikin pohjanlepakon lisäksi. Vaikeasti havaittavia korvayökköjä lentelee lehtomaisilla alueilla ja ripsiippo kuuluu saaren kesän vakiolajeihin. Pikkulepakko ja isolepakko voivat kumpikin lennellä kesäisin saaren viljelysmailla. Lajien varmistaminen ei juuri ilman detektoria onnistu ja vaaditaan kova kokemus ja paljon vertailuäänitteitä lajien saalistus- ja sosiaalisista äänistä ennen kuin voidaan lajisto varmuudella määrittää.

Tutkijoilla on käytössä automaattilaitteistoja, joilla voidaan seurata yhden pienen alueen koko kesän lepakkofaunan saalistukset ja ohilennot. Näitä talenteita analysoidaan talvisin lepakoiden horrostaessa.

Sakari Itähaarla

Metsästys saarilla

Kaksikerran Erän kalenterissa tämä keväinen vuodenaika on toiminnallisesti vuoden rauhallisinta aikaa. Käytännössä varsinainen riistavuosi alkaa syyskuussa. Jo usean vuoden ajan seuran toiminnan painopiste on ollut metsäkauriiden pyynnissä. Pyyntikausi alkoi 1.9. ja päättyi 15.2.. Lähes joka viikonloppuna ja väliin viikollakin ovat seurueet olleet maastossa. Juhlapyhinä jahteja ei ole kuitenkaan järjestetty enää vuosiin. Viime vuonna saariltamme Kaksikerta, Satava, Hirvensalo ja Kulho pyydettiin tarkalleen 200 metsäkaurista. Tällaisena tilanne on jatkunut useamman vuoden, eli kanta on edelleen runsas kovasta verotuksesta huolimatta. Vuonna 2019 saarilla kirjattiin lisäksi yli 70 kauriskolaritehtävää, joissa puolessa tapauksissa eläin oli kuollut tai jouduttiin

Nyt kelpaavat jo vuorenkilvetkin kauriille ja peuroille; Kuva Jukka Lämsä.

lopettamaan. Aikamoinen poistuma, noin 250 yksilöä vuodessa!

Jo ennen metsäkauriin ilmestymistä alueellemme, täällä liikkui myös valkohäntäpeuroja. Niiden määrä pysyi pitkään alhaisena, mutta viime vuosina myös peurojen kannan kasvu on ollut selvästi havaittavissa. Valkohäntäpeurat eivät vielä ole ongelma, mutta pelättävissä on, että niiden lisääntyessä myös liikennekolarit runsastuvat. Niiden kanssa kolaroiminen on jo huomattavasti tuhoisampaa, koska niiden koko ja ruhopaino kauriiseen verrattuna on lähes kolminkertainen.

Metsäkauris samoin kuin valkohäntäpeurakin on hieno ja kaunis lisä meidänkin saaristoluonnossamme ja täällä ne tuntuvat viihtyvän ja pärjäävän oikein hyvin. Toivoa sopii, että kantojen kasvu pysyisi kohtuuden rajoissa, koska täällä ei ole luonnossa petoja, jotka pitäisivät kannat kurissa. Ilveksiä on saarilla vierailut, mutta ilmeisesti täkäläiset metsät ovat niin pieniä ja rauhattomia, ettei yhtään ilvespesintää ole havaittu. Susienkin jälkiä on joskus talvijäällä nähty, kun ne ovat jolkotelleet ohitse.

Valkohäntäpeura ei ole alun alkaen kuulunut suomalaiseen faunaan, vaan se on tuotu Minnesotan amerikansuomalaisten toimesta tänne rikastuttamaan eläinkuntaamme. Ensimmäiset 6 yksilöä saapuivat laivalla Helsinkiin syyskuussa vuonna 1934. Ne sijoitettiin aluksi Vesilahteen Laukon kartanon maille, josta juontaa myös nimitys Laukonpeura.

Koska ne ovat kauriseläimiä, 2000-luvun alussa ehdotettiin, että niiden nimitys muutettaisiin valkohäntäkauriiksi, mutta peuranimitys oli jo niin juurtunut ja sitä käytettiin myös lakitekstissä, joten ne ovat edelleen valkohäntäpeuroja.

Pienpetojen, etenkin vierastulokkaiden supikoirien ja minkkien, pyynti on ollut metsästysseuramme ohjelmassa kymmeniä vuosia. On kuitenkin hyvä tietää, että nykyään lähes kaikilla pienpedoillakin on rauhoitusaika, ainoastaan supi ja minkki ovat täysin rauhoittamattomia. Pitää myös muistaa, että laki ja etiikka kieltävät pyydystämästä eläinmoa, jota pienet pennut seuraavat. Näiden asioiden vuoksi keväällä ja alkukesällä ei pyyntivehkeitä vireessä pidetä. Kaksikerran Erällä on muutamia pienpeto- ja minkkiloukkuja, joita on sijoitettu paikallisten asukkaiden toivomuksesta pihapiiriin. Koska pyyntiloukut pitää joka

Kaksi valkohäntäpeurapukkia; Kuva Jukka Lämsä

Hyyritilän laavu saarelaisten käytössä; toimii pyyntiaikana myös metsästäjien tukikohtana; Kuva Sakari Itähaarla.

päivä käydä tarkastamassa, pihapiirissä se käy kätevästi asukkaiden toimesta.

Kaksikerran Erässä on ympärivuotista ja jokaviikkoista toimintaa, kun käymme hoitelemassa auton kolhimia metsäkauriita ja joskus myös valkohäntäpeuroja. Hirvikolareita ei ole onneksi vuosiin tapahtunut, koska hirvien määrä saarillamme on vähäinen. Viime vuonna Kaksikerassa, Satavassa ja Hirvensalossa oli yli 70 kolaria, joista aiheutui hälytystehtävä. Hirvensaloon Friskalan suoran päähän on tullut peura(kauris)varoitustaulu. Hirvensalon sillan yli ajettaessa kannattaa varautua siihen, että varsinkin kauriita alkaa pomppia eteen jo pujottelumäen kohdalla ja erityisen hankala paikka on Seiskarinkadun eli Meri-Karinnan risteysalue. Kauriita on siis runsaasti jo Hirvensalossa asti. Suurriistavirkaaputoiminta (SRVA) on lakisääteistä ja

siihen paikalliset metsästysseurat ovat sitoutuneet pitämällä yllä ympärivuotista ja -vuorokautista hälytysvalmiutta. Vaikka moni tuntee paikallisia metsästäjiä, on tärkeää muistaa, että kolarin satuesssa pitää aina soittaa hälytysnumeroon 112. Tämä siitä syystä, että onnettomuus kirjautuu välittömästi viranomaisten tietoon ja he voivat ratkaista, tarvitaanko paikalle poliisiapua esimerkiksi liikenteen ohjailuun vai pärjätäänkö paikallisilla metsästäjillä. Lisäksi paikalle hälytetyllä metsästäjällä on silloin tapaturmavakuutus viran puolesta eikä rauhoitusajanakaan synny väärinkäsityksiä vahingoittuneen eläimen jäljityksestä ja lopetuksesta.

Muutama vuosi sitten julkaisimme kartan, jossa näkyi kauriiden todennäköisimmät tienylityspaikat. Enää sellaista on turha laatia, koska niitä kulkee

missä ja milloin tahansa. Ajakaa siis tienreunoja tarkkaillen ja pitäkää nopeus kohtuullisena.

Koronavirus on nyt ajankohtainen ja se on syytä ottaa tosissaan, mutta epidemia menee aikanaan ohi. Toisin punkkien laita, jotka viihtyvät hyvin kauriiden turkissa, ne eivät meidän aikamme loppu, päinvastoin lisääntyvät vain. Olkaa siis tarkkoja ja harkitkaa TBE-rokotusta, kun sellainen on saatavilla.

Kaksikerran Erällä on omat kotisivut (https://www.turunseudun.rhy.fi/kaksikerran_era/), joista löytyy yhteystiedot ja myös osoite, johon voi jättää palautetta nimettömänäkin. Mieluusti otam-

me vastaan positiivista palautetta, mutta negatiivinenkin palaute on tärkeää. Mistä muuten voisimme ottaa opiksemme?

*Kevätterveisin Kaksikerran Erä ry.
Sakari Itähaarla, sihteeri*

Kaksikerran Erä on mukana saarten monissa yhteisöhankeissa; tässä Erän soppatyöki Hennalan mi-siotreffeillä maaliskuussa ja Erän ohjauksessa perheen pienimmät rakentavat linnunpönttöjä; Kuvat Jukka Lämsä.

Karjaa Kulhossa vuodesta 2006

Tervehdys Salmensuun tilalta!

Tilamme sijaitsee Sauvossa, noin 40 km Turusta, Paimion ja Kemiön välissä. Tilamme on luomutila ja kasvatamme emolehmäkarjaa. Päärotu tilalla on ruskeavalkoinen hereford. Lisäksi käytämme mustia aberdeen angus-sonneja, joten osa karjasta on mustavalkoisia hereford-angus-risteityksiä.

Emolehmiä on Salmensuussa ollut vuodesta 1978. Tuolloin lähettiin neljästä hereford-lehmästä ja tänään emojen pääluku on noin 170. Joka vuosi emot tekevät vasikan, yleensä yhden, joka on emon kanssa koko kesän laitumella. Emojen ja vasikoiden lisäksi tilalla on edellisen vuoden lehmävasikat kasva-

massa (noin 80) ja 6 siitossonna. Tilalammme on myös tilapuoti, josta myymme oman tilan lihaa ja lihajalosteita.

Salmensuun tilan vuoden kierto eläinten kanssa on melko ennakoitava. Kevätalvella, helmi-maaliskuun taitteessa, alkaa poikimakausi, joka kestää noin huhtikuun puoliväliin. Toukokuussa aletaan suunnitella laidunryhmiä ja laittaa eläimiä ulos maistelemaan kevään vihreää ruohoa. Kesäkuun puoliväliin mennessä kaikki eläimet ovat ulkona laitumilla, pääasiassa ympäri Varsinais-Suomen luonnonlaitumilla. Sen jälkeen aletaan tehdä rehua seuraavaa talvea varten. Kesä kuluu rehun teossa, laitumien rehutilannetta ja eläimiä seurates-

sa, eläimiä siirrellään laitumelta toiselle ja olkea paalataan kuivikkeeksi. Syyskuussa aletaan keräillä karjaa kotiin päin, ensin tilan peltolaitumille ja lokakuussa sisälle navettaan. Navetat ovat pihatto-navettoja, eli kolmeseinäisiä ”katoksia”. Lehmät ovat siis ulkoilmassa ympäri vuoden.

Lokakuussa käynnistyy toinen poikimakausi, joka kestää marraskuun lopulle. Lokakuussa myös vieroitetaan keväällä syntyneet vasikat emoistaan. Emojen pitäisi tässä vaiheessa olla uudelleen tiineenä, jos kesän laumassa ollut sonni on tehtävänsä hoitanut hyvin. Jouluun mennessä tilan työt yleensä rauhoittuvat ja työ eläinten parissa on ns. perustyötä, eli ruokkimista ja pahnosten levittämistä. Tammikuussa laitetaan syksyllä poikineiden lehmien joukkoon siitossonnit töihin, mutta navetan elämään se ei paljokaan vaikuta. Vasta maaliskuun poikimakausi vilkastuttaa taas elämää ja vuoden kierto alkaa alusta.

Salmensuon tila on panostanut paljon luonnonlaidunnukseen. Tilalla on noin 250 hehtaaria luonnonlaitumia ympäri Varsinais-Suomen. Laitumet ovat meren- ja joen rannoilla Sauvossa, Paimiossa, Kuusistossa (Kaarina) ja Turussa. Turussa lehtiä on kolmella alueella: Katariinanlaaksossa Rauvolanlahden rannoilla, Hirvensalossa Friskalanlahden rannoilla sekä Kulhon saarella.

Kaikkien luonnonlaitumien osalta tila on tehnyt sopimuksen ELY-keskuksen kanssa, että mitään lisärehua ei laitumilla laiduntaville eläimille tuoda, vaan tarkoitus on, että eläimet syövät vain laidunten tarjoamaa rehua. Tavoitteena on köyhdyttää laidunalueiden maaperää, jotta alkuperäiset ”köyhän maaperän” kasvit pääsevät taas kasvamaan, pusikot ja kaislikot taantuvat ja maisema avautuu. Yksi tärkeä lisä tässä on vielä se, että vesistöön valuvat ravinnekuormat pienenevät, kun laidunalueille ei jää laidunnuksen jälkeen niin paljon la-

hoavaa kasvimaassaa, joka syksyn ja talven sateiden myötä valuisi vesistöön. Tämä toteutuu myös tutkimusten mukaan. Ja jokainen voi sen itsekin todeta seurattessaan laidunnettujen alueiden avautumista ja kaislikon taantumista. Pysyvästi nurmea kasvavat pellot taas toimivat hiilinieluina, jotka sitovat hiiltä ilmasta maaperään. Kun peltoja ei kynnetä, ei sitoutunut hiili pääse vapautumaan ilmaan.

Kulhon saaren rantaniityt tulivat Salmensuun tilan laidunmaiksi vuonna 2006. Ensimmäiset vuodet laidunnettiin vain rantaniittyjä, mutta myöhemmin laitumiksi liitettiin myös luomuna viljeltyt pellot, jotka siis kasvavat nykyään pysyvästi laidunheinää. Kulhossa laiduntaa joka kesä noin 60-päinen karjalauma. Laitumilla on 3-4 eri laumaa, joissa on lehmiiä vasikoineen, nuoria hiehoja (poikimaton, nuori lehmä) ja yksi sonni joka laumassa. Laumat kiertävät laitumelta toiselle koko pitkän kesän. Sonnit otetaan laumoista pois heinäkuun puolivälissä, ja pojat saavat olla keskenään loppukesän.

Alkuun, kun Kulhon laitumet meille tulivat, saarella oli oma lautta, jolla kar-

ja saareen pikkuhiljaa kuskattiin. Nykyään lautta tilataan Nauvosta ja yhden päivän aikana koko karja siirretään vastarannalta saarelle. Friskalan puolen laitumille karja on ajettu valmiiksi odottamaan kyytiä saareen. Vastaavasti syksyllä lautta tulee yhdeksi päiväksi, jonka aikana koko lauma siirretään vastarannalle. Sieltä eläimet sitten kotiutetaan kärrylastillinen kerrallaan.

Kulhon saari on kaunis, idyllinen paikka, ja on hienoa saada laidunmaa karjaa siellä. Laiduntaminen antaa meille tilaisuuden vieraila saarella ja nauttia sen luonnosta karjantarkkailukäyntien yhteydessä. Yhteistyö asukkaiden kanssa on ollut sujuvaa ja on hienoa tietää, että jos eläimille jotain tapahtuu, saamme tiedon siitä yleensä nopeasti. Kesä on kohta taas täällä ja kesäkuun alkupuolella karja tuodaan saarelle. Tavataan laidunkäyntien yhteydessä laitumen reunalla ja meille saa aina soitella, jos karjan suhteen on jotain kysymyksiä tai raportoitavaa!

*Terveisin Salmensuun tilan väki
p. 0500 785 543*

Kirja-arvostelu ja äänikirjat

Syvän etelän arvet säilyvät pitkään

Inspiraationsa menettänyt newyorkilaiskirjailija Ernest Gray matkustaa etelään Alabamaan, synnyinseudulleen, josta hän on lähtenyt vuosikymmeniä sitten. Matkan syynä on osallistuminen isänsä hautajaisiin. Eletään vuotta 1974. Vennähtäneen vierailun aikana menneisyys ja perheen ristiriidat heräävät eloon.

Ernestin muistojen myötä tarina vie lukijan 1930-luvun syvän etelän pikkukaupunkiin, jossa rotujen välinen epätaasa-arvo oli arkipäivää. Sosiaalinen yhteiselo rajoittui palvelussuhteeseen: värilliset olivat perheen kotiapulaisia, työmiehiä, tehtaan työntekijöitä. Ernestin perheen uskollisen palvelijan, kotihengittären poika Samuel on Ernestin hyvä ystävä, mitä – poikien varttuessa- ei ympäristö pidä suotavana.

Hautajaisten jälkeen eräs musta nainen pyytää Ernestiltä apua selvittääkseen isänsä osuutta kaupungin tuomarin murhassa. Ernest joutuu samalla kohtaa-

maan oman perheensä vaietut salaisuudet, joita lukijalle paljastetaan vähitellen, kerroksittain. Amerikkalaista 1930- ja 1970-luvun pikkukaupunkia ja yhteiskuntaa kuvataan todentuntuisesti. Luokkaerot ja rasistiset asenteet muuttuvat hitaasti, vanhojen haavojen arpeutuminen kestää monta sukupolvea.

Suomalais-irakilaisessa perheessä kasvaneen Eeva Klingbergin esikoisromaani on sekoitus historiaa ja jännitystä. Se pitää otteessaan viimeisille sivuille saakka. Löytääkö Ernest menneisyydestä rauhan itselleen? Entä löytyykö kadonnut inspiraatio?

Klingberg, Eeva: Syvän maan juuret, 2020, Gummerus, 472 s.

Kirjastosta saa muutakin kuin paperille painettuja kirjoja

Kirjallisuudesta voi nykyisin nauttia muutenkin kuin painotuotteena (vaikka se monen lukijan mielestä onkin se ainoa oikea tapa). Äänikirjat tarjoavat mahdollisuuden ”lukunautintoon” silloinkin,

kun ei itse pysty lukemaan. Syitä voi olla monia. Fyysinen sairaus, autolla ajo sekä käsitöiden tekeminen tai muu kotipuhastelu ovat tyyppisiä tilanteita, joissa äänikirjoja on mukava kuunnella.

Äänikirjoissa viehättää lukijan persoonana. Hyvä lukija saa tekstin heräämään henkiin. Ammattinäyttelijä lukijana saa joukkokohtauksenkin kuulostamaan siltä, kuin väkeä olisi paljon paikalla, puhumattakaan dialogeista. Joistakin kirjoista tulee kuunneltuna jopa parempia kuin olisivat itse luettuna. Omia kuuntelusuosikkejani ovat olleet mm. Seela Sellan tulkitsema Arne Nevanlinnan Marie, Erja Manton lukema Elena Ferranten Napoli-sarja sekä Lars Svedbergin Sherlock Holmes-tulkinnat ja Agatha Christien klassikot.

Äänikirjoja on kirjastossa tarjolla eri formaateissa. Yleisimmät ovat cd-levy ja vähitellen sen syrjäyttäjäksi nousut mP3-formaatti. Kirjaston kokoelmista löytyy jopa pieni kokoelma ”kasettikir-

joja” eli c-kasetille luettuja kirjoja ja tälläkin kokoelmalla on vielä lainaajakuntansa. Äänikirjojen laina-aika on 4 viikkoa ja niitä voi varata kirjastokortilla ja tunnusluvulla.

Kirjaston kokoelmissa on myös e-äänikirjoja, joita voi kuunnella tietokoneella tai älypuhelimella ja/tai -tabletilta. Turun kaupunginkirjasto on kehittänyt viime vuonna Omakirjasto-palvelun, joka tuo kulttuuripalvelut kotiin verkon kautta myös niille, joiden – syystä tai toisesta – on hankalaa poistua kotoa. Tarjolla on mm. äänikirjoja, konsertteja, liikuntavideoita ja museokeskuksen valokuvakokoelma.

Kaikkiin kirjaston lukuisiin palveluihin voi tutustua kirjaston verkkosivuilla tai kyselemällä kirjastosta.

KAKSKERTASEURA RY

2021

Kakskertaseuran kalenteri

Kakskertaseura järjesti viime syksynä kuvakilpailun tavoitteena saada kuvia vuoden 2021 kalenteria varten. Kuvia tuli 45 kpl, josta seuran hallitus on valinnut voittajakuvat eri kuukausille. Tämä kuva valittiin kalenterin kansikuvaksi. Sen kuvasi Jarmo Linkosaari.

Ajatuksena oli, että kalenterin myynti aloitettaisiin kesän Kakskertapäivillä. Kalenteri toteutui, Kakskertapäivä ei. Myynti kuitenkin toteutuu, monin tavoin, mm. hallituksen jäsenten kautta, seuran tulevissa tapahtumissa tai tilaamalla se hankkeen vetäjältä Hanna Mujuselta. Kalenterin hinta on suoramyyntissä 12 € ja postitettuna 15 €. Tilaukset Hannalta sähköpostilla hanna.mujunen@outlook.com. Hallituksen jäsenten yhteystiedot löytyvät kotisivuiltamme.

Tapahtumakalenteri

Kesä ja syksy 2020

Toukokuu

17.5. kello 10 **kaatuneitten muistaminen** Kaks Kerran kirkolla. Tapahtuma on osa Kaatuneitten muistopäivän juhlallisuuksia, johon liittyy myös jumalanpalvelus kirkossa.

Nyt ollaan koronan vuoksi tilanteessa, missä seurakunta hoitaa palvelut verkon kautta ilman yleisöä. Jumalanpalvelus välitetään suorana videolähetyksenä Facebookissa ja siihen liitetään myös seppelten lasku sankarimuistomerkillä. Katsokaa kotisohvilt! Linkki lähetykseen löytyy tästä: www.facebook.com/martinseurakunta/live tai myös Instagram@martinseurakunta.

Muut tapahtumat toukokuulta ja kesäkuukausilta on peruttu tai siirretty! Tämä koskee myös Kaks kertapäivää, joka jää tältä vuodelta pitämättä.

Elokuu

31.8. kello 13-15 **Myllyjuhla** Nikkilän myllyllä Satavassa, illalla elotulet

Satavan sillalla; varaus peruuttamiseen.

Kesäkuukausien jälkeen Kaks kertaseura palaa normaaliin päiväjärjestykseen ja kaikki tapahtumat pyritään hoitamaan alkupe räisten suunnitelmien mukaan – ellei valtiovalta aseta uusia rajoituksia! Kevät- ja kesäkaudelta siirtyneistä tapahtumista tulee lisätietoa kotisivuillemme. Osa siirretyistä tapahtumista on tarkoitus järjestää syyskaudella.

Syyskuu

Neulomakerho kokoontuu paritomien viikkojen tiistaisin 8.9.-1.12. kello 18-20 Kaks kertatalolla. Neulomakerho toimii myös käsitöiden ongelmanratkaisupajana, joten kaikki vaan mukaan luomaan käsillä.

13.9. kello 11 alkaen **vaellus lähimetsään**. Tavataan Hennalan pysäköintipaikalla Satavassa. Retken vetää Raimo Västinsalo.

Kuva viime vuoden patikkaretkeltä; Kuva: Jarkko Koskinen.

Lokakuu

- 4.10. kello 12-15 **sadonkorjuupäivä** Kaks kertatalolla, teemana kala. Paikalla myös saarelaisia käden taitajia. Buffetti.

Marraskuu

- 21.11. kello 10-12 **askartelupäivä** Kaks kertatalolla, tehdään himmeleitä (tai kuusenkoristeita) eri materiaaleista

Joulukuu

- 6.12. kello 12 **Itsenäisyyspäivän kirkko ja sepeleen lasku sankarihau doille**, kahvitus Hennalassa

Perinteinen **joululounas** Hirvi lammella

Kauneimmat joululaulut Kaks kerran kirkossa, glögi ja pipari huoltokatoksella

Muutosten, tarkennusten ja lisäysten johdosta seuraa kotisivujamme www.kaks kertaseura.fi

Kiehtovat kotiseutukuvat ja kallioon kaiverretut viestit odottavat vielä esiin nostoa

Edellisessä 2x-lehdessä virittelemäämme Kaks kertaa esittävien taulujen kartoitukseen on toistaiseksi tullut hyvin niukasti vastauksia. Ja kuten kaiken muunkin toiminnan, laitto kevään koronakaranteeni taulujen dokumentointisuunnitelmat jäihin. Näin ollen emme anna edes väliaikaitietoja, vaan palataan asiaan uusien ajatuksin ja toivottavasti runsain lisäantimin joulukuussa.

Kalliokaiverruksia, joiden perään niin ikään kuuluttelimme, on nyt tiedossa neljä: kolme Satavan rannoilla ja yksi Satavan ja Kaks kerran välissä olevasta Kuusi-saaresta. Toinen kahdesta aiemmin tuntemattomasta löytyi Kaivoisten kylän pohjoisrannalta. Siellä kallioon on hakattu kirjaimet F S ja vuosiluku MCMXVIII (1918). Merkintä viitanee toistaiseksi selvittämättömään henkilöön, jonka etunimi alkaa F- ja sukunimi S-kirjaimella.

Aivan aukoton ei ole Erikvallan rantakallioon nakutetun tekstin merkitys.

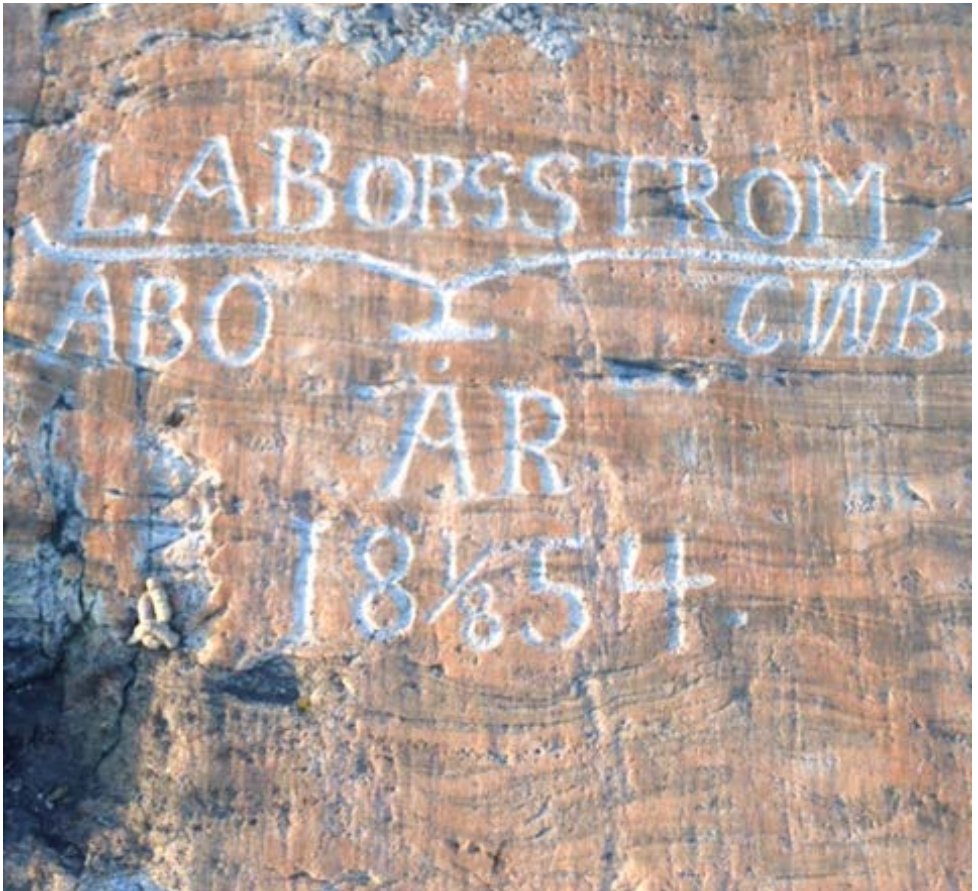
Siinä on L. A. BORGSTRÖM ÅBO CWB ÅR 18 1/8 54 sekä kuvio, joka vaikuttaa purjealukselta. Sen kerrotaan viittaavan raumalaisen merikapteeni Lars August Borgströmiin (1815-1890), joka purjehti 1860- ja 1870-luvulla Harmonie-, Delphin- ja Suometar-nimisiä aluksia. Loo-gista olisi, että CWB tarkoittaisi aluksen nimeä tai tunnuskirjaimia ja Åbo kotisatama Turku. Tämän nimistä alusta ei Turussa kuitenkaan tuolloin ollut, ei myöskään Raumalla. Kyseessä voisivat olla myös helsinkiläisen varustamon kapteeni C. W. Blombergin nimikirjaimet. Tämä ehkä tarkoittaisi, että teksti on Borgströmin aikaansaannos, mutta ei vielä kapteenin ominaisuudessa.

Päiväys 1. elokuuta 1854 osuu Oolanin sodan aikaan, jolloin Ranskan ja Englannin laivastot olivat Ahvenanmaalla. Pian sota-alukset liikehtivät kohden Turku, jossa venäläiset ja suomalaiset kuumeisesti varustautuivat edessä olevaan yhteenottoon. Se tapahtui Ruissalon edustalla elokuun 28. päivänä. Borgströmin kauppa-alue lienee odotellut

elokuun alussa ankkurissa Raumanpään kohdalla sääolojen parantumista, tai levottomuudet merialueella viivyttivät matkantekoa. Niin tai näin, paikka ja merkintä ovat mitä tyypillisimmät menneiden aikojen merenkulkijoille.

Satavan ja Kaksikerran pääsaarilla sekä niiden tuntumassa olevilla pikkusaarilla on lukuisia silokallioita puhumattakaan korkeiden vuorien lakialueista. Juuri selaisiin paikkoihin menneisyyden kulkijat

ja retkeilijät ovat usein tervehdyksensä kaivertaneet. Suomesta ei tunneta ainnuttakaan esihistoriallisen ajan kallio-piirrosta, vaikka ne ovat hyvin yleisiä niin Suomen itä- kuin länsipuolella. Ehkä ne muinaiset kulkijat, jotka ovat jättäneet jälkeensä saarten korkeimmille kohdille kasatut hautarauniot, ovat tehneet ympäristöön muitakin merkintöjä. Kevät houkuttaa retkeilemään, pidetään silmät avoinna!

Erikvallan silokallioon kaiverretun tekstin vieressä häämöttää purjealus. Kuva Lauri Palmunen 2018.

Martinseurakunnan toiminta jatkuu toistaiseksi verkossa

Jumalanpalveluksia voi seurata suorina lähetyksinä verkossa sunnuntaisin klo 10 sekä aamu- ja iltarukoushetkeä maanantaista lauantaihin klo 8.30 ja klo 21. Kaikki lähetykset: www.facebook.com/martinseurakunta/live ja [Instagram@martinseurakunta](https://www.instagram.com/martinseurakunta) Su 17.5. Ei jumalanpalvelusta Martinkirkosta. Kaatuneitten muistopäivän jumalanpalvelus Kaksikerran kirkosta klo 10 (suora lähetys Facebookin kautta). Tilaisuuden toimittaa pastori Seppo Riihimäki ja kanttori Mikko Salakari. Mukana partiolippukunta Kaksikerran Kaksoispisteen edustajia.

Perhetyö päivystää tiistaisin klo 13-15 numerossa 040 341 7626. Hennalassa (Hennalantie 10) on ulkoilurasteja perheille. Perhetyön ikioma ryhmä löytyy [Facebookista](#) haulla [Martinsrk/perhetyö](#).

Perhekerhoja järjestetään Teams-palvelussa. Torstaisin Lautturin perhekerho klo 10-11 ja perjantaisin Pitkiksen perhekerho klo 10-11. Liittyminen perhekerhoon tapahtuu omalla sähköpostiosoitteella, joka lähetetään osoitteeseen marjaana.erkamaa@evl.fi. Saatte liittymislinkin paluupostissa.

Nuorisotyön kaikki toiminta löytyy nyt [Instagram-palvelusta @martinseurakunnan_isset](#) Seurakunnan työntekijät ovat tavoitettavissa arkisin päivittäin puhelimitse. Voit jättää soittopyynnön arkisin klo 9-15 seurakuntasihteerin numeroon 040 341 7299. Voit myös tavoitella työntekijöitä suoraan heidän omista puhelinnumeroistaan, jotka löydät verkkosivulta www.martinseurakunta.fi

Diakoniapäivystys ja ajanvaraus toimii joka arkipäivä poikkeustilan aikana puhelimitse klo 9-11 numeroissa 040 341 7415 (Uittamo, Majakkarakanta, kaasukellon alue), 040 341 7419 (Hirvensalo) ja 040 341 7128 (Martti).

voikukka!
Flower Shop

Piristystä arkeen
lähikukkakaupasta!

0400 284882
voikukka@voikukkaflowershop.fi
www.voikukkaflowershop.fi
Stålarinkatu 33, 20810 Turku

Tervetuloa!

Puutarhaan kunnan työkalut!

Husqvarna
READY WHEN YOU ARE
www.husqvarna.fi

3.690 €
NORM. 4.790 €

TARJOUS!

Husqvarna Rider 214 TC

Combi 94 cm -leikkuupöytä. BioClip®-leikkuutekniikka erinomaisen leikkuutuloksen takuuna 2020-malli, saatavilla myös nelivetoisena. Rajoitettu erä! V2-moottori.

Husqvarna
READY WHEN YOU ARE

MIKSI LEIKKAISIT
NURMIKON ITSE?

1.375 €
NORM. 1.695 €

ROBOTILEIKKURI HUSQVARNA AUTOMOWER® 310

Leikkaa jopa 1 000 neliömetrin pihat. Tehokas ja helppokäyttöinen laite moniin eri olosuhteisiin. Saatavilla myös monia lisävarusteita. Koneita voit säätää myös älypuhelimella. Meiltä löydät sopivaan hintaan robottileikkurit myös suuremmille pihoilta. Ota yhteyttä! Rajoitettu erä! Asenna itse tai kysy meidän asennuspalvelua!

Mietityttääkö
robottileikkuri?
Meiltä ilmainen pihan
soveltuvuusarvio
Turussa ja myös
lähialueilla!

VAIHTOKAMPANJA!

Hyvitämme MISTÄ TAHANSA vanhasta
käyntikuntoisesta ajoleikkuristasi
vähintään

1.000 €

kun vaihdat sen uuteen
Husqvarnan nelivetoleikkuriin!

MYynti -
HUOLTO -
VARAOSAT

**TRAKTORI
KONE**

Orikedonkatu 9, 20380 Turku
Avoimna ark. klo 8-16.30
www.traktorikone.fi 020 7466 700

Meiltä saatavilla myös
kuluton rahoitus pien-
konehankinnoillesi!

LUE LISÄÄ: traktorikone.fi/kampanjat/

KUMPPANINA PARAS

PIPELIFE

WWW.PUHDASTULEVAISUUS.FI

Jätevesiasiat kerralla kuntoon!

Meiltä saat kaiken mitä järjestelmäsi tarvitset

- suunnittelu ja asennus
- lupa-asiat

Suodatuskasettipaketti

- helppo ja vaivaton maaperäkäsittelyjärjestelmä
- omakoti ja vapaa-ajan asumisen tarpeisiin
- mitoitettu 1-5 henkilölle
- CE -merkitty

PIPELIFE
YMPÄRISTÖ

Ota yhteyttä: Suomen Pihakaivo Oy | www.pihakaivo.fi
Juhani Rinne p. 0400 788 358 | juhani.rinne@pihakaivo.fi | Milka Ruohonen p. 040 1729 444

Kaikki hyvä on lähellä

KMarket

DELI

KMarket

MOIKOINEN

TERVETULOA ILOISEN PALVELUN RUOKAKAUPPAAN!

Meidät löydät myös
Facebookista >> ja
Instagramista >> kmarketdeli

**Kun tarvitset
viemärien ja kaivojen
huolto- ja avauspalvelua
ota yhteyttä!**

www.IMUAUTO.FI

**Kuljetusliike
Kallio K&H Ay**

puh. 02 2385 805

www.imuauto.fi

Kukkakioski

Anneli Karelius

02 236 0479

Hautausmaantie 21
Avoinna joka päivä 8-18

PIHATALKKARI

T;mi Ismo Kaskimäki
Suoritan Kakskerta / Satava – alueella
"pihatalkkari" – töitä.

Huom, talonmiespalvelumaksuista saa
tehdä kotitalousvähennyksen verotuksessa!

Esim. pihasiivoukset, nurmikon leikkuut,
polttopuut, pihakalusteiden huollot,
lumityöt, ikkunoiden pesut ja vaikka
asioilla käynnit!

Palveluksessanne
Ismo Kaskimäki
puh: 0400-520181

ismo.kaskimaki@gmail.com

Taksipalvelun saat edelleen
samasta numerosta!

Takuulla laadukasta työtä
Annamme työllemme ikuisen takuun!

- Vesikattoremontti
- Vesikattomaalaus
- Ulkoverhousremontti
- Ulkomaalaus
- Ikkuna- ja oviremontti

PEKKA AHO

Puh. 0400 898 909

www.kymppiremontit.fi

SATAVARAKENNE OY

— Vuodesta 1997 —

- Kaikki kodin sisäremontit
- Saunat, kylpyhuoneet, maalaukset ja tapetoinnit
- Myös pienet kodin korjaukset ja huollot
- Ilmainen mittaus- ja suunnittelupalvelu

Puh. 0400 466 700

e-mail: janne.hannuksela@satavarakenne.fi

Satavac olour

PUUSTELLI KEITTIÖ -
PARAS OSA KOTIA

*Herkut arkeen ja juhlaan
kotimatkasi varrelta!*

Löydät meidät
Facebookista!

SUPERMARKET
HIRVENSALO

Lähetä
tai nouda
paketit
helposti
meitä!

Vanha Kaksikerrantie 1, p. 0207 513 860

Palvelemme: ark. 7-22, la 7-22 & su 10-22

www.k-supermarket.fi

Puhelun hinta 0207-alkuisiin numeroihin lankapuhelimesta 8,21 senttiä/puh. + 6,90 senttiä/min. (sis. alv 24%) ja matkapuhelimesta 8,21 senttiä/puh. + 14,90 senttiä/min. (sis. alv 24%)

Rami Koivunen Palvelut Ky

Puh. 0400 527 930

Raustvuorentie 104, 20960 Turku

Mökki- ja laituriremontit | Purku- ja rakennustyöt
Terassi- ja pihatyöt | Puunkaadot

HALUTAAN VUOKRATA

MÖKKI KESÄKSI
KAKSKERTA-SATAVA -ALUEELTA.
MYÖS OSTO MAHDOLLINEN.
SOITA ROHKEASTI!

PÄIVI JA JANNE HANNUKSELA
P. 0400 466 700

PAIKALLINEN TOIMIJA
SÄHKÖASENNUKSET
AMMATTITAITIDOLLA

Teppo Ruusu 044 594 4606

Esa Taipale 0400 990 416

E-mail: posti@rt-sahkoasennus.fi

2X - lehden toimitus

Julkaisija: Kakskertaseura ry

Päätoimittaja: Raimo Västinsalo

raimo.vastinsalo@gmail.com

044 337 7541

Toimitussihteeri: Jarkko Koskinen

jarkko.i.kos@gmail.com

0400 822 855

Taitto ja ulkoasu: Malla Avenius / Painola

Painopaikka: Painotalo Painola

T. Nieminen Oy

Ilmoitushinnat ja ilmoitusten koko (mm)

1/1 takakansi väri	300 €	148 x 168 + 3 mm leikkuuvarat
1/1 sisäsivu väri	250 €	148 x 210 + leikkuuvarat tai 138 x 199
1/1 sisäsivu musta	200 €	kuten yllä
1/2 sisäsivu väri	150 €	vaaka: 148 x 103 + leikkuuvarat tai 138 x 97 pysty: 72 x 210 + leikkuuvarat tai 68 x 199
1/2 sisäsivu musta	120 €	kuten yllä
1/4 sisäsivu väri	100 €	pysty: 68 x 97 tai vaaka: 138 x 46
1/4 sisäsivu musta	60 €	kuten yllä

Liity nyt jäseneksi

Seuran varsinaiseksi jäseneksi pääsee toimialueellamme joko vakinaisesti tai osan vuotta asuva tai työskentelevä henkilö tai muukin seuran tarkoituksiperät hyväksyvä henkilö, jonka seuran hallitus hyväksyy.

Samassa taloudessa voi olla vähintään yhden pääjäsenen lisäksi haluttu määrä sivujäseniä. Seuran jäsenkirjeet ja kokouskutsut sekä 2X-lehti postitetaan pääjäsenelle. Sivujäsenet ovat pääjäsenten tavoin seuran täysivaltaisina jäseninä oikeutettuja osallistumaan seuran toimintaan ja päätöksentekoon vuosikokouksessa ja toimielimissä. Tälle vuodelle vahvistetut jäsenmaksut ovat pääjäsenelle 20 € ja sivujäsenelle 4 €.

Kakskertaseuran kotisivut ovat osoitteessa www.kakskertaseura.fi. Sieltä löydät muun ohella seuran uutiset, tiedot tapahtumista, seuran säännöt sekä tiedot hallituksesta ja toimikunnista.

Seuran jäsenenä saat edullisen sähkösopimuksen Turku Energian kanssa. Saat myös Turun Pientalojen Keskusjärjestön (TPK) jäsenkortin, jolla sinulla on mahdollisuus saada alennusta TPK:n yhteistyökumppaneiden liikkeissä asioidessasi.

Ilmoita sähköpostiosoitteesi Kakskertaseuralle! Sähköpostilla lähetämme jäsenille tiedotteita. Jäsenrekisterin tietoja käytetään vain seuran jäsenpostitukseen ja sähköiseen tiedottamiseen, tietoja ei anneta ulkopuolisten käyttöön.

LIITYN JÄSENEKSI

Nimi _____

Osoite _____

Postinumero ja -toimipaikka _____

Puhelinnumero _____

Sähköpostiosoite _____

Perheen lisäjäsenet _____

Asuinsaari _____

Toimita hakemus seuran puheenjohtajalle tai sihteerille, osoitteet ovat toisaalla tässä lehdessä, tai seuran sähköpostiosoitteeseen kakskertaseura@kakskertaseura.fi. Liittymislomakkeen voi täyttää myös seuran kotisivulla.

Kakskertaseura ry

Kakskertaseura ry c/o Raimo Västinsalo
Mäkivaarankuja 34 , 20960 Turku
kakskertaseura@kakskertaseura.fi
www.kakskertaseura.fi
Seuran tilinumero FI20 5711 2740 0121 04

Hallitus

Raimo Västinsalo, puheenjohtaja
Mäkivaarankuja 34, 20960 Turku
raimo.vastinsalo@gmail.com,
puh. 044 337 7541

Seppo Muurinen, varapuheenjohtaja
Monnoistentie 5, 20960 Turku
muurinens@gmail.com
puh. 258 7805, 0400 763 822

Jarkko Koskinen, sihteeri, rahastonhoitaja
Peltolantie 6 D 124, 20720 Turku
jarkko.i.kos@gmail.com
puh. 0400 822 855

Mika Eklund
mikae@live.fi

Piia Kramsu
piia.kramsu@jelpekon.fi
puh. 040 779 1069

Kaarin Kurri
kaarin.kurri@turku.fi
puh. 040 825 2730

Hanna Mujunen
hanna.mujunen@outlook.com

Juha Mäki
juhamaki@jussinpesu.fi
puh. 0400 521 103

Ritva Nummiora
ritva.nummiora@gmail.com

Marko Viljanen
marko.viljanen@tmfg.fi

Kuva: Pirjo Koskinen.

Kakskertaseuran myyntituotteet

Raimo Narjus:
KAKSKERTAA KIERTÄMÄSSÄ
Eilen ja tänään

ISBN 952-90-6669-4 Serioffset 1995, 240 sivua

Myyntipaikat:
Antikvaarinen Kirjakauppa Kvariaatti, Tapani Vinkala (seuran suoramyynä) Hämeenkatu 16, 20500 Turku
Turun Kansallinen Kirjakauppa, Linnankatu 16, 20100 Turku

ISÄNNÄNVIIRI Kakskerta -viirejä

iso viiri 50 x 450 cm 80 €

pieni viiri 40 x 350 cm 70 €

Myynti:

Piia Kramsu p. 040 779 1069 ja

Kakskertaseuran tilaisuudet ja tapahtumat

VILLASUKAT

Kakskerran väreihin kudotut sukat, saatavana eri kokoja 20 €

Myynti:

Piia Kramsu p. 040 779 1069 ja

Kakskertaseuran tilaisuudet ja tapahtumat

TAKKATIKKURASIA

Hinta: 4 €/rasia tai 10 €/3 rasiaa

Myynti:

Piia Kramsu p. 040 779 1069 ja

Kakskertaseuran tilaisuudet ja tapahtumat

KAKSKERRAN VAAKUNA -tarra

Hinta 3 €, tarran koko 10,5 x 9 cm

Myynti:

Piia Kramsu p. 040 779 1069 ja

Kakskertaseuran tilaisuudet ja tapahtumat

Posti Green

APTEEKKI

Kätevästi verkossa!

Voit tilata kaikki apteekin valikoiman tuotteet verkkopalvelustamme.

Myös reseptilääkkeet.

Kysy kotiinkuljetuksesta.

Klikkaa itsesi ostoksille

www.apteekkiverkkokauppa.fi

Meille voi myös soittaa 02 275 2180

apteekkiverkkokauppa.fi

